

MORGONBRIS

TIDNING FÖR DEN SOCIALDEMOKRATISKA KVINNORÖRELSEN.

Utgiven av styrelsen för Sverges Socialdemokratiska Kvinnoförbund.

20:de årg. 1924.

N:r II. November.

Pris 25 öre

ARBETSUPPGIFTER.

Det svenska folkets flertal har icke önskat den. Med dessa ord hälsar Sv. D. den nya socialdemokratiska ministären och fortsätter med följande kampsignal:

”Lördagskvällens kyrkklockor ringa därför icke in någon sabbatsfrid för vårt svenska samhälle. De mana i stället till borgarnas samling, till mobilisering av alla sunda, nationella krafter i Sverges urgåmla rike, de tala till alla medborgare, som vilja lämna vårt land okränkt och fritt till kommande släktled och därför vägra att förstöra vårt försvaret.”

Även Stockholms-Tidningen manar till kamp mot den nya regeringen. Det är fortsättningen på valkampanjens paroll: ”Front mot socialdemokratin”, som dock själva Sv. D. måste erkänna icke givit det resultat, som de borgerliga väntat, ty socialdemokratins valmanskår ökades ju betydligt. Men hetsen skall fortsättas och kommer nu försvarsfrågan åter i förgrunden. Men vi skola inte tro, att det endast är oro över försvarsfrågans läge, som driver högerpressen till kamp och smådesskriverierna. Nej, det är hela den inneboende hätskheten mot

arbetareklassens växande inflytande, som nu samlar sig till energiska ansträngningar för att slå den tillbaka. Och skola de lyckas? Säkerligen icke. Men utan betydelse är icke deras kamp mot oss och vi måste inrätta oss därefter. Borgarpressen

med. Här ha kvinnoförbundets medlemmar en stor uppgift att fylla, ty vi skola icke dölja för oss, att det är i stor utsträckning arbetarekvinnorna som på ett segslitet sätt hålla fast vid detta organ och förhindra inträngandet av den socialdemokratiska

pressen. På varje avdelningsmöte måste frågan om arbetarepressens spridning tagas upp till behandling. Ingen medlem får vara överksam utan måste arbeta härför.

Men den personliga agitationen för värvandet av medlemmar är av samma vikt. Vi ha nyligen genom valen sett den stora differensen mellan valmän och medlemsantal. Vi ha således sett, att det finnes många tusenden, som ha förtroende för den socialdemokratiska politiken,

men icke äro anslutna till partiet. Detta är nog i stor utsträckning beroende på oss själva. Vi ha ännu för stark tro på de stora agitationsmötenas verkan och för liten tilltro till vår egen kraft och förmåga. En omvärdering måste äga rum och vi skola gå framåt.

I ett land, där den personliga påverkan och agitationen inom det socialdemokratiska partiet utgör en

Joseph Knight: NOVEMBERLANDSKAP.

skriver icke endast för de övre 10,000, utan tränger in i arbetarehemmen i lika hög grad som den socialdemokratiska pressen. Vi skola komma ihåg, att Stockholms-Tidningen numera är ett högerorgan, som strider för samma idéer som den övriga högerpressen, och då den når de flesta politiska analfabeter och de mer eller mindre indifferentia inom arbetareklassen, så är den att räkna

mycket viktig faktor, såsom i Österrike, ha de bästa resultat uppnått. Under förra året meddelar I. I., att 51,851 nya medlemmar vunnits och kunde till internationalen den 30 juni 1924 rapportera 566,124 klara medlemmar. Och Österrike är numera icke något stort land. Det har samma invånareantal som Sverige, nämligen omkring 6 miljoner. Fackligt organiserade äro i runt tal 1 miljon. Arbetarepressens spridning går även framåt och räknar den en upplaga på omkring 2 miljoner. I denna upplaga är då förutom dagspressen även kvinno-, ungdoms- och bildningsorganen inberäknade.

Detta är något för oss att se upp till och söka ernå. Varför ha vi ej nått samma resultat?

Är den svenska arbetaren och arbeterskan mindre klassmedveten, mindre upplyst. Låta de sig lättare duperas av fraserna från de borgerliga eller äro de mera nöjda med det som kamraterna i organisationerna kämpa fram även för dem, eller tro de att de ha det så mycket bättre än andra länders arbetare? Till besvarande härav kunna vi inte ingå nu. En sak vilja vi dock varna för och det är självförhåvelse. Och kunna så många följa oss till valurnorna, då må de även kunna taga steget fullt ut och även kämpa med oss inom organisationerna. Det är detta som vi skola verka för och börja omedelbart. Vi skola svara på högers paroller mot oss med ett energiskt utbredande av våra tankar, idéer och rättskrav. Icke så att vi skola ge löften om införandet av ett samhälle utan vank och brist, eller som vi skulle bära på nyckeln till paradiset. Tvärtom, vi måste visa på svårigheterna, alla dessa svårigheter som vi måste vara många för att kunna bryta ned och som det fordras allas insats för att få bort för att få några av våra rättskrav undan för undan genomförda.

Allvarlig är tiden, med allvar och målmedvetenhet måste vårt arbete bedrivas.

S. V.

Waldorfsskolan.

I Stuttgart ligger, vackert belägen på en höjd, en skola benämnd Waldorfsskolan, så kallad efter Waldorf Astoria-cigarettfabriken, för vars personal skolan grundades, d. v. s. för barnen till i fabriken anställda tjänstemän och arbetare. Ledaren av fabriken, Emil Molt, uppdrog år 1919 åt d:r Rudolf Steiner igångsättandet och organisationen av skolan. Den räknar nu en 800 lärjungar mot 250 att börja med. Skolan är en fri skola. Den åtnjuter förutom bidrag och hjälp från Waldorf Astoria-fabriken ej stats- eller kommunal-understöd. För de många barn som icke tillhöra fabriken och vilka ej ha råd att betala någon avgift, måste enskild givmildhet anlitas. Barn från alla samhällslager gå i Waldorfsskolan, vilket givetvis i hög grad verkar uppfostrande och klassutjämnande på de unga.

I d:r Steiners bok: "Kärnpunkterna i den sociala frågan", som 1919 utkom även på svenska, hävdas det andliga livets frihet. Kärnpunkterna i den sociala frågan är en intressant bok, men en svår bok, som kräver verkligt arbete och eftertanke. Det moderna samhällslivet vill, om det bara får, av sig självt grenat ut sig i tre grenar: Det ekonomiska, det rättsliga och det andliga. Inom det ekonomiska livet måste broderskapet, inom det rättsliga likhetens och inom ande- eller kulturlivet frihetens ideal förverkligas. Skolan bör enligt dessa principer vara ett fritt företag av en eller flera lärare. De personer som hava förtroende till skolans ledning sända sina barn dit. Läraren är således en fri företagare. Till lärarekallet komma blott de personer att ägna sig som ha en verklig kärlek till uppgiften. I det samhälle nämligen, som d:r Steiner tecknar i sin omnämnda bok. Lärarekallet får ej vara ett yrke för brödförvärvets skull utan en kallelse. Uppfostrings- och undervisningskonsten är i ordets sanna mening en konst, och läraren måste hava något av verklig konstnär i sin natur för att lyckas i sin gärning. Men en konstnär måste ha frihet i sitt skapande och läraren som livskonstnär måste också äga frihet att utdana och forma sitt lärostoff inte enligt sina nycker så att säga, utan i enlighet med de barns behov och möjligheter, som han har att under-

visa. Bindes han av för många och tränga förordningar, stadgar och reglementen, så förlamas han i sin fria verksamhet som livskonstnär emot de unga människorna. De ha ännu frihetskänsla, fantasi och skaparglädje, innan en stereotyp undervisning och livsförhållanden oftast bestämda ej av andliga och rättfärdiga faktorer utan av rent materialistiskt ekonomiska, fått lägga sin hårda och kalla hand på dem. Att livet med litet mer god vilja dock ej behövde vara sådant, att ungdomen i vår tid males sönder i en ekonomisk grottekvarn utan like, kan blott den anse, som tror, att de nuvarande förhållandena äro de enda och bästa möjliga.

På andelivets frihet är Waldorfsskolan byggd. Fria äro också lärarna mer än i kanske någon annan skola från bud och stadgar. Ehuru de flesta äro akademiskt bildade, har d:r Steiner vid sitt lärareval mindre låtit sig bestämmas av examensmeriter än av lämpligheten och kärlek till kallet hos lärareaspiranterna. Skolan räknar 46 lärarekrafter, av vilka flera ha en utmärkt hög vetenskaplig utbildning. De äro ej facklärare utan klasslärare och undervisar liksom våra folkskollärare och lärarinnor i snart sagt alla ämnen. Det är ej "små doktorer" det gäller att få fram av barnen, utan verkliga, praktiska och sunda människor med harmoniskt utvecklade anlag i både kunskaper och färdigheter som det fordom hette. Barnen få genast börja med främmande språk, franska och engelska, på ett för deras ålder lämpligt och intressant sätt. Grammatiken uppskjutes till längre fram, vid 13—14-årsåldern. Men då ha barnen redan levt sig in i språket, varför den egentliga språkläran kommer som en naturlig förklaring och ej som i den gamla undervisningen, lösryckt ur sitt språksammanhang som en död lärdom och därför också så orimligt svår. Samundervisning hela vägen igenom skolans 12 klasser. Vid slutet av skoltiden ha barnen ungefär en kunskap motsvarande vår studentexamen. Den växtro som man giver de mindre barnen visar sig längre fram som utvecklingskraft. På examens- och betygsväsen lägges ingen vikt. Lärarna ge noga akt på varje barn och tar kärleksfullt fram det bästa möjliga,

som är tillfinnandes. Vid uppövande av barnens öga och öra lägges största vikt, således vid målning, teckning och musik samt vid eurythmi, "ett synligt språk", som d:r Steiner säger. Människokroppen talar genom plastiskt och rytmiskt sköna rörelser, beledsagade av musik eller ordens rytm. Att barnen älska sin skola är givet. De få även arbeta med sina händer redan från början och hela tiden. Flickorna deltaga tillsammans med gossarna i träslöjd och gossarna deltaga även i flickornas speciella handarbete: sömnad och stickning. Detta icke blott uppövar öga och hand hos dem, både träslöjden och sömnaden, utan det har även en mycket stor betydelse, rent mänskligt sett: män och kvinnor lära förstå varandras arbete. Även trädgårdsarbete deltaga barnen i. Härigenom lära sig stadsbarnen aktning och förståelse för lantmannens arbete och kunna ej, om de själva arbetat i jorden, med förakt och glåpord se ned på det.

Man piskar inte en växt att leva. Utan man ger den möjligheter att växa och utvecklas. Så ock med barnen. Fort eller långsamt alltefter som deras egen natur anger, böra de ha rätt att utvecklas och växa. Uppfostraren har att tåligt vänta till dess tiden är inne för barnet självt. Det är de i barnet inneboende krafterna, som kärleksfullt måste aktgivas på av läraren och omhuldas på bästa sätt, då de visa sina hjärtblad. Vår tids examens- och betygsterror äro som en dödsmedicin för ungdomen. De få ingen ro att växa som de borde ha, och som de ha rätt till att få. Ut ur naturen har människan vuxit och hör tillsammans med den. Det är blott människan som kan lös-litas från natursammanhanget för att bli en mekaniserad, utpinad examensmaskin med en massa livsodugligt kunskapsstoff.

Waldorfsskolan och dess avläggare vill göra människan till vad hon är ämnad till: en harmonisk människa, som kan dana livet så, att det återigen blir en glädje för människan att leva och trampa jordytan.

Ingeborg Sjögren.

Arbetarekvinnor, ansluten eder till den soc.-dem. kvinnorörelsen!

På nära 200 platser i landet finnas soc.-dem. kvinnoklubbar.

Pennteckning av A. M. Burleig: BABY.

Våra engelska partivänner kräva en skyndsamt ratificering av moderskapsförsäkringsfrågan i full överensstämmelse med Washingtonkonventionens bestämmelser.

Vid den kongress, som i maj månad innevarande år hölls av det engelska soc.-dem. partiets kvinnoorganisationer, uppdrogs åt en delegation att genom landets hälsovårdsminister framlägga krav om ovan nämnda frågor skyndsamma utredning i och för parlamentsratificering. Enligt nu föreliggande rapporter ingar därom har d:r Marion Phillips, ledare för den soc.-dem. kvinnorörelsen i England i slutet av juli månad uppvaktat hälsovårdsminister John Wheatly och framställt krav om en effektiv moderskaps-skyddslagstiftning. D:r Phillips påpekade även i sin intressanta motivering industriskyddslagstiftningens ineffektivitet för blivande mödrar. Kvinnorna inom industrien, framhöll d:r Phillips, äro ännu lika prisgivna åt det gamla systemet. Mödrarna stå på sina arbetsplatser i tungt förvärvsarbete till sista dagen före förlossningen. De återvända också till arbetet omedelbart efter barnsörden. Denna industriella skyddslagstiftningsreform

är ännu ett skrivet ord, utan praktisk betydelse därför att det ekonomiska understödet åt mödrarna för reformens fullföljande saknas. (Enahanda är förhållandet ju också i Sverige. Förf.) En del länder, vilka ej tillhöra Washingtonkonventionen, hava dock infört moderskapsförsäkringsskydd. Genom lagstiftning i enlighet med 1919 års beslut i Washington om internationellt arbets-, yrkes- och social skyddslagstiftning, däribland Österrike, Polen och Ryssland. I dessa länder har man även lyckats lösa den administrativa organisationen för moderskapskyddsreformen på ett mycket tillfredsställande sätt.

*

Frågan om sexuell hygienisk undervisning åt kvinnorna, i avsikt att förebygga icke önskat havandeskap, överlämnades ävenledes till hälsovårdsministeriet för vidare befordran till parlamentet, med yrkande: "Att sådan undervisning lämpligast lämnades kvinnorna av läkare anställda vid landets barnbörds- och förlossningshem." Vi få väl inom den närmaste framtiden sålunda se dessa båda synnerligen aktuella socialreformfrågor yrka fram till behandling och avgörande inom engelska parlamentet.

Clarté.

Babels torn och världsspråket Esperanto.

För Morgonbris av Alfred Rehts, Hamburg.

I bibeln finns en historia, som borde kunna väcka eftertanken. Vanligtvis läser man den dock utan att tänka vidare på saken. Jag menar historien om Babels torn. Enligt denna sägen fann Gud en dag att människorna började bli för kloka och mäktiga. Att tornet de byggde hotade att bli allt för högt om de fortsatte att vidare arbeta i endräkt. Vad gjorde Gud då? Han tog bort möjligheten för människorna att vidare kunna förstå varandra, gav dem olika språk och skilde dem i olika folk. Och se, tornet kunde icke fullbordas. En regel var satt för människornas gemensamma framsteg.

Vad måste vi, när vi tänka på denna underbara historia, draga för slutsatser av densamma? Tydligen måste vi säga: om de skilda folken på jorden hade ett gemensamt språk skulle de med förenade krafter kunna bygga tornet enligt sin bestämmelse. Det vill med andra ord säga, vara i stånd att göra större och snabbare framsteg.

Nu har det ju visserligen alltid funnits tänkande och förnuftiga människor och det finnes många sådana i vår tid, som klart inse, och andra som instinktivt känna, att de många olika språken äro till hinder och skada för människorna. Att genom språkolikheten stora faror i politiskt hänseende uppkomma, under det att världsfreden fortare och säkrare skulle tryggas om icke överallt vore dessa ofta onödiga gränser, som de olika språken draga mellan folken. Många "fiender" skulle då bli vänner. De flesta resande i främmande länder, som förstå dess språk så att de kunna ordentligt lära sig känna detsamma och meddela sig med invånarna, finna att detta folk är lika trevligt och tappert som de själva. Soldaterna, som kämpa mot varandra i de stora krigen, märka alltid till sist, att de så kallade "fienderna" i verkligheten äro deras bröder, lika beklagansvärda som de själva, fastän de tillfälligtvis tala ett annat språk. I de skilda besatta områdena visar det sig, trots allt, att man kommer väl överens med invånarna när man lyckats göra sig förstådda å ömse sidor.

Många ha insett den stora nyttan

att kunna behärska mer än ett språk och sålunda bli i stånd att bättre förstå andra folk och dess kultur. I följd härav blir i de stora handelsstäderna och i de olika gränsdistrikten det antal allt större och större som tillägnar sig de främmande språken. Berlitz-skolorna och en del andra dylika språkundervisningsanstalter hava gjort mycket för språkundervisningens utbredande. Men saken har dock tyvärr en hake. Det är icke lätt att i verkligheten lära sig ett främmande språk grundligt, det veta vi alla. Gossarna och flickorna arbeta många år mödosamt i skolorna på att lära sig främmande språk, men märka slutligen, trots de förbättrade metoder som nu stå till buds för språkundervisningen, att de ej kunna tillägna sig det främmande språket så, att de äro i stånd att fullt förstå detsamma eller att fritt kunna underhålla sig med invånarna då de en gång resa till främmande länder och skola tala språket, eller om de skulle vilja skriva på det främmande språket.

En särskild begåvning är nödvändig för att verkligen kunna känna sig hemma i ett främmande språk och dess litteratur och en sådan begåvning förekommer icke alltför ofta. Man kan iakttaga hur ett folk, vars grammatika är särskilt svår och nyckfull, lättare lär sig ett annat språk med mindre svår grammatika. En ryss, d. v. s. en bildad ryss, lär sig därför förhållandevis lätt tyska. Tyskarna lära sig av samma orsak lättare engelska än franska, då engelskan, bortsett från dess uttal, har en enklare byggnad än franskan.

Nu kan man säga att det skulle vara praktiskt att dekretera engelskan som världsspråk eller i varje fall jämte modersmålet i respektive länder meddela grundlig undervisning i engelska, så att man kunde göra sig förstådd i hela världen, varest detta språk talades.

Problemet att göra ett av de levande språken till världsspråk har länge diskuterats.

Det har emellertid visat sig att rivaliteten nationerna emellan hindrar denna vackra plan. Man får framförallt ej heller förgäta en sak, då det gäller de levande språken, att

samtliga äro synnerligen svåra att lära så man har verklig nytta av dem, om man ej från barndomen fått tillfälle öva sig i vederbörande språk. Vill man ha ett verkligt världsspråk måste det vara lättare att lära än något av de levande språken.

Om man ägde ett språk som envar, även utan språkbegåvning, lätt kunde lära på kort tid utan stora ansträngningar, så att det satte en i stånd att flytande kunna underhålla sig på detsamma, skulle mycket vara vunnet för förståelsen och samfärdseln folken emellan.

Folken arbeta ju på att närma sig varandra, stora internationella kongresser hållas för samarbete, men språkolikheten lägger stora hinder emellan.

De som hade tillfälle närvara på den stora internationella socialistkongressen i Hamburg kunde iakttaga de svåra olägenheter som språkolikheten förorsakade. Alla deltagarna hade den goda viljan att arbeta på bättre förhållanden och samförstånd mellan folken, att bekämpa ömsesidiga fördomar. Vackra och förnuftiga tal höllos i dessa avsikter. I teorin var således allt gott, men i praktiken var kongressens förhandlingar otillgängliga för flertalet. Man förde förhandlingarna på tre språk: tyska, franska och engelska. När en tysk hade talat gick den franska tolken, en elsassare, upp på tribunen och översatte hela talet, originaltroget och med stor begeistring, på franska. Det var en särdeles skicklig och temperamentsfull tolk. Alla som förstodo franska hade större njutning av åhörandet av översättningen än de som hörde anförandet på originalspråket. Men tyskarna kunde självfallet icke njuta av att höra på ett för dem obegripligt språk upprepas samma föredrag som de redan en halv timme åhört på originalspråket. Det blev långsamt för dem, de sökte sig ut ur salen. Fransmännen, som märkte detta, blevo oroliga och förargade.

Äntligen var det färdigt, men nu kom den engelska översättningen, då engelsmän och amerikanare också ville veta vad den tyske talaren sagt.

Samma procedur måste åter upprepas.

Nu må man också betänka att från många andra nationer fanns en mängd deltagare, som ej förstodo varken tyska, franska eller engelska. Hur annorlunda skulle det ej varit om alla blott använt sig av ett språk, som alla varit mäktiga. Då hade kongressen kunnat verka i mycket hög grad för sitt mål.

Många deltagare från olika nationer framhöllo också hur svårt det var att komma till full förståelse, då varje land endast använde sitt modersmål. Det kostade alltför mycken tid och kraft att tolka förhandlingarna på flera språk. Vi måste äntligen försöka få en ändring häruti och använda oss av ett språk, som är lika lätt att lära som att förstå, nämligen esperanto, på våra kongresser. Våra organisationer måste understödja strävandet att införa esperanto som läroämne i skolorna.

Vi måste bland vänner och bekanta påvisa fördelen av att detta hjälpspråk utbredes. På detta språk finnes redan en stor del litteratur såväl som tidningar och tidskrifter i alla länder. Under de sista tjugu åren, med undantag av krigsåren, ha hållits flera stora, internationella kongresser, vari mer än trettio länder deltagit och där förhandlingarna förts på endast ett språk, esperanto. Varenda närvarande kongressdeltagare förstod här vad som förehades. Om man ej såg på den talandes anletsdrag vilken nation han tillhörde kunde man ingalunda av talet höra det.

En mängd av deltagarna i Hamburgkongressen uttryckte sin sympati för hjälpspråket esperantos utbredande och i dessa dagar stå upprop i arbetarpressen att bilda studiecirklar i esperanto i alla länder. Detta språk är mycket lätt att lära, logiskt uppbyggt och låter vackert i sitt uttal. Det är så att säga ett extrakt av de viktigaste, mest utbredda språken, övervägande de romanska. Esperantos grammatika är synnerligen enkel och lätt överskådlig, så lätt att den får rum på ett vanligt brevkort.

Den nyligen i Nürnberg hållna esperantokongressen visade att detta språk gör stora framsteg. Vi se med glädje att så är förhållandet även i Sverge — se esperantoförbundets kongress i Göteborg — må denna rörelse växa och på sitt sätt bidra till förståelsen mellan folken och till världsfredens trygghet.

van Trig: ERASMUS AV ROTTERDAMS SISTA DAGAR.

Erasmus av Rotterdam Abboten och den lärda.

Av Erasmus av Rotterdam.

Antronius, Magdala.

Antronius. Vad är det för bohag jag ser?

Magdala. Är det icke prydligt?

Antronius. Om prydligt vet jag icke men förvisso föga passande så för jungfru som fruga.

Magdala. Hur så?

Antronius. Hela rummet är ju fullt av böcker.

Magdala. Du som är en så högt uppsatt man, både abbot och hovman, har du aldrig sett böcker i gudinnornas boningar?

Antronius. Jo, men skrivna på franska; här ser jag greker och latinare.

Magdala. Är det endast ur franska böcker man kan hämta visdom?

Antronius. För gudinnorna kan det passa att hava denna förströelse på sina lediga stunder.

Magdala. Är det endast gudinnorna tillåtet att äga vetande och leva lyckligt?

Antronius. Du sammanblandar vad som icke hör ihop: äga vetande och leva lyckligt. Att äga vetande hör icke kvinnan till; att leva lyckligt hör gudinnorna till.

Magdala. Hör det icke allom till att leva väl?

Antronius. Jo, jag antar det.

Magdala. Men hur kan man leva lyckligt, om man icke lever väl?

Antronius. Tvärtom, hur kan man leva lyckligt, om man lever väl?

Magdala. Alltså gillar du dem som leva ett dåligt liv, blott det är lyckligt?

Antronius. Jag anser dem leva väl som leva lyckligt.

Magdala. Men varifrån härflyter denna sällhet: från yttre ting eller från själen?

Antronus. Från yttre ting.

Magdala. O du skarpsynte abbot men krasse filosof! Säg mig med vad för slags ting du mäter sällheten?

Antronus. Sömn, gästbud, friheten att göra vad man vill, pengar, ära.

Magdala. Men om icke Gud till allt detta fogar visdom, skulle du då leva säll?

Antronus. Vad menar du med visdom?

Magdala. Att du inser, att människan ej är lycklig, om hon icke är rättskaffens, att rikedom, ära, börd göra henne varken lyckligare eller bättre.

Antronus. Den visdomen ger jag inte mycket för.

Magdala. Om jag njuter mera av att läsa en god författare än du av att jaga, dricka eller spela tärning, anser du då icke, att jag lever lyckligt?

Antronus. Jag skulle icke stå ut.

Magdala. Jag frågar icke vad som bereder din sällhet utan vad som bör bereda sällhet.

Antronus. Jag tycker icke om att mina munkar läsa mycket.

Magdala. Min man åter gillar detta högeligen. Men varför ser du ogärna, att dina munkar idka läsning?

Antronus. Därför att jag finner dem mindre fogliga; de svara mig med citat ur dekreterna och dekretalerna, ur Paulus och Petrus.

Magdala. Befaller du dem då sådant, som strider mot Petrus och Paulus?

Antronus. Vad de lära vet jag icke; i alla händelser fål jag icke munkar som svara. Icke heller vill jag, att någon av mina underlydande skall veta mera än jag vet själv.

Magdala. Detta kan undvikas på så sätt, att du söker inhämta så mycket vetande som möjligt.

Antronus. Det hinner jag ej.

Magdala. Hur så?

Antronus. Därför att tiden icke räcker till.

Magdala. Räcker inte tiden till studier? Vad är i vägen?

Antronus. Långa böner, husliga bestyr, jakt, hästar, uppvaktningar på hovet.

Magdala. Och detta anser du viktigare än visdom?

Antronus. Sådan är seden bland oss.

Magdala. Säg mig, om en Jupiter gäve dig makt att förvandla dig själv och dina munkar till vad för slags djur du ville skulle du då förvandla dem till svin och dig själv till en häst?

Antronus. Nej bevara mig väl!

Magdala. Men på så sätt kunde du undvika, att någon av dem visste mera än du.

Antronus. Det bekymrar mig föga vad för slags varelser munkarna äro, blott jag själv är en människa.

Magdala. Men anser du den vara män-

niska, som varken vet något eller vill veta något?

Antronus. Jag vet nog för mitt behov.

Magdala. Det göra också svinen.

Antronus. Du är mig en riktig sofist till att resonera klyftigt!

Magdala. Jag vill icke säga vad jag tycker du är. Men varför misshagar dig mitt bohag.

Antronus. Därför att slända och spole äro kvinnans redskap.

Magdala. Är det icke hustruns uppgift att sköta huset och undervisa barnen?

Antronus. Jo.

Magdala. Och så maktpåliggande saker anser du kunna skötas, utan att man har förstånd?

Antronus. Nej det anser jag icke.

Magdala. Men förstånd får jag av böckerna,

Antronus. Jag har sextiotvå munkar hemma, och du skall ändå inte finna en enda bok i min kammare.

Magdala. Då är det väl sörjt för dessa munkar.

Antronus. Jag kan fördraga böcker men icke latinska.

Magdala. Varför det?

Antronus. Därför att detta språk icke passar för kvinnor.

Magdala. Låt höra skälet.

Antronus. Det är farligt för deras dygd.

Magdala. Men de franska böckerna, fulla av de oanständigaste historier, de lära dem kanske dygd?

Antronus. Det är också en annan sak.

Magdala. Säg ut vad du menar!

Antronus. De gå säkrare för prästerna, om de icke förstå latin.

Magdala. Det är den minsta faran, er själva vare tack. Ty I akten er noga för latin.

Antronus. Men sådan är allmänna mening, och det är ovanligt att en kvinna kan latin.

Magdala. Tala icke om allmänna mening, denna den sänsta av alla rådgivare. Vad frågar jag efter sedvanan, läromästaren i alla onda ting! Må man vänja sig vid vad som är riktigt; på så sätt blir det ovanliga vanligt, det obehagliga behagligt, det som syntes opassande passande.

Antronus. Hm.

Magdala. Är det icke passande att en tysk kvinna lär sig franska?

Antronus. Jo fullkomligt.

Magdala. Varför?

Antronus. Så att hon kan tala med dem som kunna franska.

Magdala. Men du anser opassande att jag lär mig latin för att dagligen kunna samspråka med så många författare, så vältaliga, lärda, visa och pålitliga rådgivare?

Antronus. Böckerna nöta på kvinnans förstånd, som hon även därförutan har så litet av.

Magdala. Hur mycket I har vill jag

lämna osagt; men säkert är att jag hellre vill använda den smula jag har på nyttiga studier än på ett tanklöst framrabblande av böner, på nattliga gillen och pokerspel.

Antronus. Umgänget med böcker alstrar förryckthet.

Magdala. Men umgänget med supbröder, skökor och gycklare, det alstrar icke förryckthet?

Antronus. Nej det fördriver ledsnaden.

Magdala. Men hur kan det vara möjligt, att så behagligt umgänge kan göra mig förryckt?

Antronus. Det påstår folk.

Magdala. Men saken själv säger något annat. Hur många flera se vi icke, som blivit förryckta av omätlig dryckjom och dåligt sällskap, nattsudd och liderlighet.

Antronus. Jag skulle sannerligen icke vilja ha en lärd hustru.

Magdala. Jag lyckönskar mig till att ha en man, som är dig olik. Ty han blir mig och jag honom kärare genom lärdomen.

Antronus. Med otroligt arbete förvärvar man sig lärdomen, och sedan dör man.

Magdala. Säg mig, förträfflige man, ifall du skulle dö i morgon, ville du dö som en narr eller som en vis?

Antronus. Det senare, ifall jag kunde förskaffa mig visdomen utan arbete.

Magdala. Men människan får ingenting utan arbete i detta livet; och ändå måste hon här kvarlämna allt vad hon förvärvat, med hur mycken möda det än är samlat. Varför draga vi oss för att på det kostligaste av allt offra ett arbete, vars frukt följer oss även in i nästa värld?

Antronus. Jag har ofta hört folk säga, att en klok kvinna är tvefalt dum.

Magdala. Detta brukar verkligen sägas men av dumma. En kvinna, som är klok, tycker sig icke vara det; den däremot, som fast hon ingenting begriper tycker sig vara klok, hon är naturligtvis tvefalt dum.

Antronus. Jag vet icke hur det kommer sig, men liksom sadel icke passar oxen, så passar inte boklig kunskap kvinnor.

Magdala. Men du kan ej neka, att icke sadeln passar oxen bättre än mitran åsnan eller svinet. Vad har du för tanke om den heliga jungfrun?

Antronus. Jag vördar henne högligen.

Magdala. Läste icke hon böcker?

Antronus. Jo, men icke dessa.

Magdala. Vad läste hon då?

Antronus. »De kanoniska timmarna».

Magdala. Och i vad ändamål?

Antronus. Till benediktinerordens fromma.

Magdala. Det är ju möjligt. Och Paula och Eustokium, voro icke de bevandrade i de heliga skrifterna?

Antronus. Jo men nu för tiden är sådant ovanligt.

Magdala. Så var fordom en okunnig abbot en sällsynt fågel; nu är ingenting

vanligare. Förr utmärkte sig furstar och kejsare icke mindre genom lärdom än genom vis styrelse. Icke heller är kvinnlig lärdom så sällsynt som du tror. I Spanien, i Italien finnes icke få kvinnor, företrädesvis adliga, som kunna tävla med vilken man som helst. I England ha vi Moricae, i Tyskland Bilibaldicae och Blaurericae. Om I icke tager er i akt, går det slutligen därhän, att vi komma att presidera i edra teologiska skolor, predika i kyrkorna och ståta i edra mitror.

Antronius. Det avvände Gud!

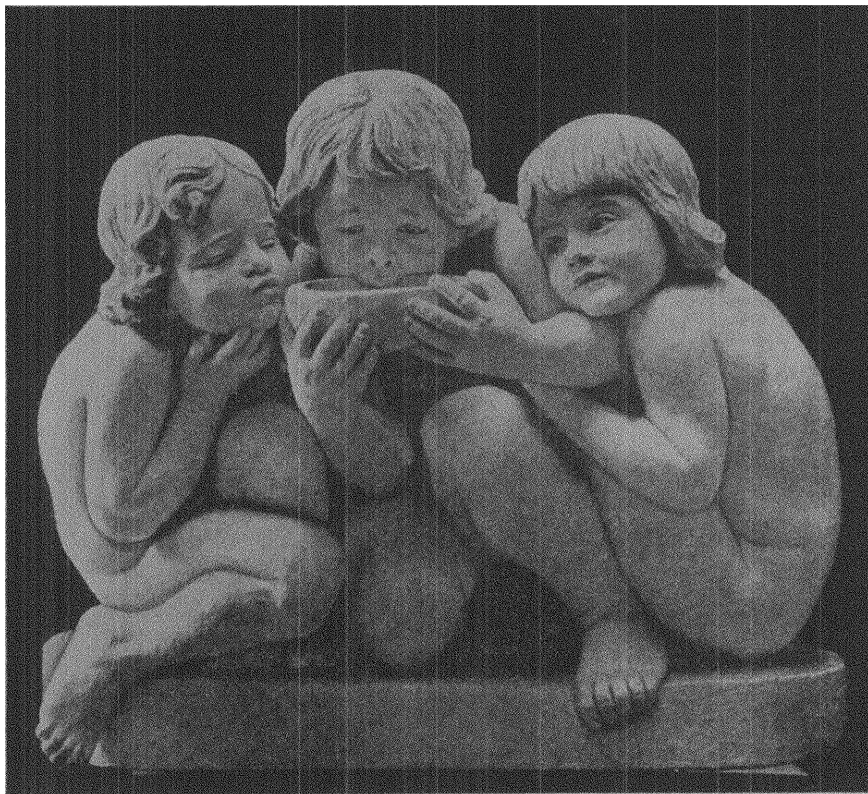
Magdala. Det är just er sak att avvända det. Om I fortsätten som I han börjat, ställa sig gässen att predika, då de icke längre utstå er, stumma herdar. I sen att det stundar till en omvälvning på världscenen: endera mån I avlägga edra masker, eller också skall var och en spela sin roll.

Antronius. Att jag skulle råka ut för denna kvinna! Om du någon gång besöker oss, skall jag mottaga dig älskvärdare.

Magdala. Hur då?

Antronius. Vi skola dansa, pokulera friskt, jaga och spela och skratta.

Magdala. Jag känner mig hågad att skratta redan nu.

Rudolph Tegnér. Skulptur: TÖRSTIGA BARN.

En 80-åring.

Det är inte fråga om någon födelsedag, utan om en 80-åring livliga intresse för valet. I ett av våra samhällen nära Stockholm bor denna äldre kvinna, för vilken rättigheten att få gå och rösta var en stor upplevelse. Det omtalas att hon vid valet stod i två timmar och väntade på den bil, som skulle föra henne till vallokalen, ty den låg så långt bort att hon ej orkade gå dit. Men glädjen att äga medborgarrätt var så stor att hon på inga villkor ville försumma röstningen. Men hon nöjer sig inte med att gå och rösta, hon är verkligen politiskt vaken och intresserad. Hon läser och studerar frågorna och diskuterar dem med grannarna, varvid hon ger tillkänna överraskande goda insikter och omdömen. Hon är socialdemokrat, men följer också noga med högerpressen. Klipper ur de viktigaste artiklarna, spar och jämför dem och kan därför resonera om val och valstrider sedan långa tider tillbaka.

Man måste verkligen beundra henne, skriver en av våra kvinnor, som själv arbetat mycket för dessa val och sålunda kommit i kontakt med många unga kvinnor och män, för vilka alla arbetareklassens frågor varit fullkomligt likgiltiga, ävensom ägandet av rösträtt. Vi instämma i hennes beundran och önska oss många sådana 80-åringar.

Sådd och skörd.

Berättelse för "Morgonbris".

Av Elin Pettersson.

(Forts. fr. föreg. n:r.)

Han kunde inte annat än småle åt den förfärande ton hon nu använde — som hade hon talat om ett djur och inte en människa.

— Ja, kanske en arbeterska.

— Lycka till!

Svaret röjde mer förakt än saknad.

Rudolf märkte det väl och förpassade sitt svar därefter.

— Tack, Irene! Jag tror mig verkligen ha funnit lyckan, därför, att jag älskar en sann kvinna. —

Man sade farväl och skildes.

Jag vill här icke gå händelserna i förväg. Förklaringen var i korthet följande:

Sent en afton kom Rudolf från en större kamratfest. På vägen mötte han Olga, likaledes hon på hemväg.

— Ur vägen, lilla fröken, sade han skrattande.

— Åja, studenten kan gå åt sidan eljest, tycker jag, svarade Olga och log.

Så stannade de. Han formligen

genomborrade henne med sina blickar.

— Vet ni vad ni är — den vackraste flicka jag sett.

Men var kommer ni ifrån så här dags?

— Det kunde jag fråga er?

— Jag kommer från en stor fest.

— Och jag kommer från en liten fest.

— Jag förstår — en fest så där för två?

— Säg, kunde inte vi träffas en annan gång — han böjde sig fram och såg djupt in i hennes ögon — den gången litet för djupt.

Olgas blick dröjde orörlig fast vid hans fina anletsdrag — något så underligt började röra sig i hennes innersta, något som hon aldrig förr förnummit.

Åter såg hon på honom — hennes mun stod halvöppen och längtan efter hans kyss brann het — han ville kanske inte — verkmästare Lund hade ju aldrig kysst henne han. —

(Forts. å sid. 10.)

En vildmarksrealist.

Av Ivan Oljelund.

Världen är vår föreställning, så lyder ett av de bevingade ord Schopenhauer skänkt oss. En poet, en jägare och en timmerhuggare se ej skogen på samma sätt. Men under det att jägarna gå i marken med ungefär samma håg och sinne, har det väl knappast hänt att två poeter sett samma skog. Ja, poeten är så underligt sammansatt att samma stycke natur skiftar allt efter hans lynne och stämning. Jag tänker på Almquist, man har svårt att tro att det är en och samma skald, som diktat *Amovina* och *Det går an*. I versromanen figurerar romantikens hela falska naturrekvisita med underbara grottor, springande källor och bukoliskt fjolliga älskande, som riva sönder sina kläder i busksnåren — ja, det hänger sångfåglar i burar i träden; men i den sköna och mästerliga novellen äro svenska landskap skildrade med en äkt-het så vinnande, med en realism så lugn och säker, att därefter blott Strindberg uppnått något liknande. Så bo i skaldens bröst stundom två själar, men aldrig samma själ i tvenne bröst. Inte när det gäller poeter! Karlfeldt, Karl-Erik Forsslund och Dan Andersson — hur olika poetiska beskrivningar ha ej de tre givit av samma Dalarne!

Albert Viksten, som 1917 debuterade med åtta berättelser från Norrlands skogar: *Striden för livet*, hör inte till vildmarksdiktarna i vedertagen poet- och turistsynpunkt. Han kan stundom välja sina ämnen så man känner en smak av Pelle Molin — Hampes marknadsresa, som skildrar Hampes strid med vargarna och för tanken till En ringdans medan mor väntar — men han utvecklar dem med en realistisk kärvhet och under en egen, hård realistisk syn. Själv uppfödd i Ådalskogarna under kölden och norrskenet är det varken idyllen och

det romantiska skogssvärmeriet, som meddelat honom de djupaste intrycken, utan dramat och kampen.

Utom debutboken och en rese-skildring från Norra Ishavet har han givit ut novellsamlingen *Bortom lagen*, djur- och naturskildringen *Bäverbäcken* samt en bonderoman *Stor-Nils*. Han skildrar helst och enligt min mening bäst djurlivet i skogarna och vattnen, men förmår också att i få och kraftiga drag smida ut vissa människotyper. Sådana med tvär åskådighet framställda typer äro jägare, kolare, skogstorpere, tjuvskyttar och andra skogarnas kärva och kantiga människor. Sist, men ingalunda sämst, är hans förmåga av naturskildring; den kan stundom vara glänsande.

En kritiker har skämtsamt anmärkt att Viksten är »mera djur än människa». Det är det högsta beröm en djurens utspjare och litterära skildrare kan få. Denna sympatiska »djuriskhet» bottnar ytterst i en panteistisk kärlek till och samhörighet med naturen, särdeles otidsenlig och ovanlig, men därför original. Vikstens naturdyrkan är nämligen inte i ringaste mån rousseauansk, det är intet hat till kulturen, som framkallat den. Ty den är inte filosofisk och reflekterad utan spontan och given, given i dubbel bemärkelse.

I *Bäverbäcken*, en samling natur- och djurskildringar knutna till en fjällbäcks historia, uppenbarar han en utomordentlig naturkunnighet, som är en följd av utom anlag mångårig skarp iakttagelse. En vansläktad Apollonson känner inte tangenterna på sin skrivmaskin så väl som denna författare känner skogen. En vanlig dödlig kan gå timvis i skogen utan att något märkvärdigt inträffar. I denne skildrares och iakttagares sällskap lägger varje steg upp ett nytt blad i livets

bok». Ingenting är tomt och ingenting är stilla i naturen. Våldiga tragedier, där insatsen är liv och död, utspelas varje stund överallt. Liv födas, plågas och dö, kärleksstrider utkämpas och makar bygga bo, fiender gå på rov och rövarhorder draga fram, tätt intill sorgspelet leker idyllen — det är en värld, som gnyr och bullrar och det är sju, sjungande himlar, men det fordras ett fint öra och nya, klara ögon, annars är det ingenting. Och när läsaren följer på denna vandring i en värld, som än rör sig vid hans fötter och under fötterna, än jublande svirrar, susar och sjunger i luften, så är det i en levande värld han går fram, där allt händer just då; han betraktar inga pressade blommor eller insekter på nålar.

Man kan anmärka att det för ovana ögon och öron är en allt för brokig värld, men man kan inte skylla författaren att brokigheten varit hans ändamål. Bortom allsammans, som ledmotiven i ett orkesterstycke, tona kärleken och uppehålleledriften. Sådan musik blir det när livet leves i grym och i älsklig oskuld! Det ges en mening i stycket, avlyssna den! När den ännu unga författaren med åren lyssnar djupare inåt efter dolda harmonier, blir det en ännu skönare musik.

Naturskildring lär ju ligga till för svensken och Albert Viksten jävar ingalunda detta påstående. Som helhet är den i föl utkomna *Bäverbäcken* ingenting mindre än ett epos över svensk högländsnatur. Det finns sidor i den, som helt enkelt äro mästerliga. Envar som något lärt känna och älska denna storslagna, svenska natur, måste finna glädje och en njutning hos denna friska och starka sida av skildringen. En sådan läsare finner och fäster sig ovillkorligen vid de

yppersta detaljerna. Ty det existerar givetvis även svagare partier — isynnerhet för den exklusivt litterära bedömare. Det vill gärna i naturmålningar här och var smyga sig in ett visst romantiskt uttrycksätt, som läsaren kanske icke finner så tydligt. Ty det bryter mot hela den kärva, delvis hårda verklighets-syn på naturen — ej alls förenlig med en poetisk syn — som är Vikstens. Han är icke romantiker till lynnet, fast delvis ännu i stilen. Det är lätt att se att här låder ett arv från tidigare skolor, men det är även lätt att se att Viksten kommer att göra sig urarva. Mot hans väsen står realismen, icke romantiken. Han hör Gudi lov icke till de färdiga. Han kan tillåta sig att antropomorfistiskt uttrycka naturstämningar, men han kan också skildra friskt, självsett och måleriskt levande som i följande:

»Rakt under den ena bergsbranten är en klyfta, och i dess närhet sticka tuvorna upp sina lurviga huvuden ur snön, och en frisk krans av grönt lingonris smyckar roten kring varje trädstam. Men på toppen av en tuva med lingonris i saftig, frisk grönska lyser ett bländande rött föremål, skimrar som en droppe levande blod, strålar som en sällsynt ädelsten i solen. Det är ett fjolårslingon.»

Citatet är typiskt och åskådliggör författarens förmåga att av ringa detaljer trola fram hela stämningar; det enda lilla lingonet, som lyser rött från sin gröna bädd i den vita, smältande snön, kallar fram bilden av skogen en droppande vårdag. Valet av det fattiga fjolårslingonet talar också omedelbart för hans realism; en högstämnd poet hade naturligtvis hellre talat om en blåsippan.

Djurstudierna i Bäverbäcken såväl som den ypperliga skildringen av vildkatten, som inleder hans första berättelsesamling, äro uppbyggda med en psykologi, som förmånligt skiljer sig från det vanliga tramset om djur. Här finns ingen moral och intet mänskligt snusförnuft, talande ur djurmun. Författaren låter

Hans Frank: LANDSVÄGEN.

djuren själva »tala» och hans öra för detta språk är uppövat genom verkliga iakttagelser. Likväl har han inte förspilt den humor, som vissa djur, exempelvis räven och ekorren, oemotståndligt meddelar eller den högtidliga komik, som en ensam trana skänker iakttagaren. Det är säkert att hans böcker måste i hög grad uppskattas även av en frisk ungdom.

Stor-Nils är en väl komponerad roman från Norrlandsskogarna i den stora skogsskövlingens begynnelse-tid. Tyngdpunkten är emellertid lagd på karaktärsskildringarna, och i Stor-Nils person möta vi typen för den myndige sockenkungen, som varken lagen eller kyrkan knäcker. Men livets egna makter tar hand om honom och formar honom så småningom till ett visserligen hyggligt, men knäckt Guds beläte. Av romanens många bifigurer äro flera åskådligt friställda; författaren känner detta folk i ödebygderna och konstruerar inga teaterbönder. En del av figurerna tyckas mig något traditionellt uppfattade, men där finnas också kraftiga och fullt självständigt fattade karaktärer. Konstnärligt mäter sig kanhända icke romanen med natur- och djurskil-

dringarna, men den är en ärlig och sund bok och en populär läsning i allra bästa mening. Den kraftigt svällande humoristiska åder, som författaren yppat i varje handa i pressen kringströdda bondeberättelser, bör han alltmera tillvarataga i sina böcker, framförallt i den fortsättning på Norrlandsskildringarna, som romanen Stor-Nils antyder.

Albert Viksten hör till arbetardiktarnas grupp, men han är den ende av dem som icke i trängre mening är upptagen av tidsproblemen. Eljest har även han, som de flesta andra, gjort sina lärospån som journalist i arbetarepressen. Men kärleken till det fria, obundna livet drog honom efter några år till skogarna igen och till haven. Två studieresor till Norra Ishavet avsatte den friska och upplevda boken Bland björnskyttar och sälfångare. Som författare är han ett vittnesbörd om att naturen ännu inte mistat sin makt och tjusning, att det i industrialismens tidsålder finns socialister, som hellre gå i skogen med geväret än sitta i riksdagen. Men som fri publicist i den radikala Norrlandspressen går han även alltjämt på jakt efter bolagskapitalister.

G. ter Borch: MODERSOMSORG.

(Forts. fr. sid. 7.)

— Jag måste träffa er, hör ni, jag måste, säg. —

— Olga, eftersade hon. —

— Ja, Olga, vi måste träffas, men vart skall vi gå?

— Ja, vart, sade hon långsamt.

Med ens stod hela vidden av omöjligheten av detta för henne. Inte kunde han, sonen till finaste familjen i staden, sällskapa offentligt med henne — arbetserskan i hans fars egen fabrik...

Olga kände en stickande smärta i sitt bröst.

— Det är nog bäst att vi inte träffas alls, sade hon.

En blick träffade honom, en blick lik ett sargat rådjurs... å, dessa ögon, man kunde ju glömma hela världen, stånd, allt... Olga började gråta. Och utan vidare bekände hon allt. Det blixtrade till i hans ögon. En så dan var alltså Lund, hans fars högra hand.

Etikett, etikett överallt, bara den varsamt breddes över.

— Godnatt då, Olga räckte honom sin hand.

— Vad — han slöt henne i sin famn och kysste henne i kärlekens första, berusande kyss.

Denna uppriktighet — den var guld värd. Han skulle inte vara sämre. Och så berättade han om sin bekantskap med Lunds dotter Irene

— en påtvingad bekantskap — ingenting annat.

— Olga — jag vet en utväg — för att undgå prat — jag har en god vän som bor så trevligt, till honom kunna vi gå — vi kunna skicka ut honom också, om vi tycker.

— Går det an?

— Han är min vän, ser du, Olga.

Alltså, i morgon, men kom säkert, varom icke, söker jag upp dig, Olga.

Godnatt, dröm om mig — — — några kyssar — så var han borta.

Olga stod kvar och såg hans ståtliga gestalt försvinna.

En onämbar sällhet genomströmmade hela hennes vä-

sen... kunde verkligen kärleken, den äkta, sanna, vara så stor och skön — hur äklig var icke då den andra — ett hårt drag lade sig kring hennes mun — redan i morgon skulle hon göra sig kvitt verkmästarens påhäng.

När Olga gick upp slog klockan tre.

— — —

Påföljande dag var lång som ett år, och när det äntligen blev kväll, skyndade Olga — lätt som en fjärl — till Rudolfs möte.

På gatan mötte de Karl Modig, halvfull. Jaså, tänkte den senare, har hon fått fatt på en vitmössa nu, hm, pappas nålpenngar är väl inte mycket att komma med...

Men så sant jag heter Karl Modig, skall mor hennes få veta vad hon går för.

Han hytte med näven och styrde stegen direkt mot Olgas bostad...

— — —

Några dagar efter detta hade Rudolf ett långt samtal med sin far. Sin egen bekantskap med Olga förteg han — för lugnets skull.

Och vad medförde detta samtal? Verkmästare Lund blev uppsagd från sin befattning.

Det såg ut som skulle motgångarna riktigt hopa sig för Lund. Irene hade förkyllt sig ganska svårt och som en svit av sjukdomen hade hon

angripits i sina lungor. Hon forslades till det modernaste sanatorium som fanns. Det blev tomt i hemmet efter Irene.

Lund kunde sitta långa stunder och fundera.

Uppsagd — efter femton års intensivt arbete i fabriken — hur kunde detta hänga ihop?

Och varför hade Högbergs son övergivit Irene?

Att Olga var med i spelet, visste han icke. Förklaringen hade då varit honom given.

Men det for som ett svar på allt genom rummet — sådd och skörd...

IV Kap.

Fru Andersson satt djupt bedrövad. Karl Modig hade varit hos henne och han hade berättat de rysligaste saker om Olga. Med svartsjukan som underlag kunde ju historien icke bli så trovärdig. Men fru Andersson var inte svår att övertya. Nu satt hon och förespeglade sig allt, till och med värre än han talat. Hennes Olga skulle räknas till slöddret. Vem vet? En vacker dag gick hon väl från arbetet också. Ja, sån't hade hänt förr med flickor i fabriken.

Dagen därpå gick fru Andersson, för ovanlighetens skull, ut ett slag under middagsrasten. Till Olga sade hon intet. Hon gick raka vägen till disponentens bostad. Han brukade luncha vid den tiden. Framkommen ringde hon på, blev insläppt och stod ansikte mot ansikte med disponenten.

— Jag tycker inte om att bli störd i mitt hem, sade han respektabelt. Vad är det ni önskar? Fatta er kort!

— Jo, ser disponenten, det är så att disponentens son — —

— Min son — vad menar ni, mäniska — —

— Jämnt och ständigt hänger efter min Olga och nu tänkte jag att det skulle bli ett slut på't si'.

— Såå. Det är mer än jag vet. När har detta börjat?

— För ett par veckor sedan.

— Jaså. Det skall i så fall kvävas redan i sin linda. Jag skall omedelbart tala med min son och hoppas ni förbjuder er värda dotter några vidare sammankomster av det slaget.

— Nog skall jag säga till henne alltid.

— Hör nu — han ropade henne tillbaka — ni behöver ju inte låtsas om detta i fabriken — se där, en dusör för besväret.

Han lade något i ett kuvert och räckte henne.

— Tack, snälla disponenten, jag kan tåga jag.

Utkommen i förstugan stannade hon och räknade — fem fuffiga kronor — snålvarg — nu tyckte han, han högg till.

Hon kunde tåga, men hon kunde låta bli också. Det kunde ju alltid vara någon annan än hennes Olga . . . Pengarna skulle hon inte visa någon.

Så småningom började mor och dotter att skilja sig från varandra. Allt var inte så gott som förr. Olga var mycket borta. Och intet kunde göras däråt.

Det har sällan lyckats någon att skilja tvenne älskande åt. —

Upprepade försök strandade för disponent Högberg. Sonen hade, efter flerfaldiga slitningar och scener i hemmet, brutit med sin familj, och senaste tiden, även med sina vänner. Varför behövde han ständigt gå i smyg med den kvinna han älskade? Han hade tröttnat därpå. De hade intet illa gjort. De älskade varandra. Fullt och helt. Den som kunde fick döma.

Fabriken hade Olga lämnat. Hon förhyrde nu en liten dubblett och försörjde sig med stickning å maskin. Olga kunde sticka många, trevliga saker såsom tröjor, sweaters, mössor o. s. v. Och hennes arbeten gingo som smör i affärerna.

Under sin bekantskap med Rudolf hade Olga mycket förändrats, glädjande nog, till det bättre. Han blev hennes moraliska räddning. Olga var ingen förhärdad varelse, men väl förblindad. Hon hade mycket av barnet hos sig. Under kärlekens inflytande mognade barnet till kvinna — en sann, älskande kvinna.

Ett år förgick. Rudolf hade äntligen fått plats som biträde på ett advokatkontor — kunskaper ägde han dessbättre. Det lilla kapital modern i all tysthet skickat med honom, hade smält ihop bedrövligt. Pengarna voro i det närmaste slut.

— — —
Olga stickade och sjöng om vart annat. Rätt vad det var knackade det välbekant på dörren.

— God middag Olga! Hur mår du liten?

Rudolf stack in huvudet.

— Rymmare! Två hela dagar se'n du var här!

— Vad säger du?

— Är det verkligen t v å?

— Så har jag också styrt med något extra. Jag skall ge privatunder-

visning, du! Vi kan inte ha det så här längre. Vi måste gifta oss. Tror du inte det skulle glädja din mor?

— Käre, käre Rudolf! var allt vad Olga sade.

— Men dina föräldrar, Rudolf, tror du att de någonsin förlåter?

— De ha intet att förlåta. Och jag har för längesedan förlåtit dem. Vi äro alla endast svaga människor — om den ena har litet mer än den andra — vad mer — men vad som större är — att man sår den ädla säden — skörden kommer — sent omsider kanske — men den kommer.

(Forts. i nästa n:r.)

van Geel: MODERSOMSORG.

En banbrytare och martyr för kvinnosaken: Mary Wollstonecraft Godwin.

Om i dag någon av kvinnorörelsens pionärer, som för femtio eller hundra år sedan med en glödande tro kämpat för kvinnans frigörelse och likställighet med mannen, kunde stå upp och se vart deras arbete fört, skulle de med skäl kunna säga: "Vi ha dock icke levat förgäves." Visserligen måste man inrymma att intet framsteg kommer om inte utvecklingen är mogen för det, men man bör dock icke helt och hållet bortse från att personligheten i någon mån kan hjälpa till att skjuta på utvecklingen och leda den i rätt spår. Och även om mer och mer den meningen stadgar sig att samhället är ett organiskt helt, som styres av naturlagar, liknande de som styra universum, så var dock inte denna mening utbredd på den tid då en enstaka banbrytare kämpade för någon reform, som kanske i denna dag är en verklighet. Denne var dock i den tron att endast tack vare hans aldrig upphörande arbete för idealens realiserande, genom den fasta mur av fördomar, som alltid omgivit det nya, kunde framsteget vinnas och mänskligheten gå framåt till

allt större frihet och lycka. Därför böra vi med kärlek minnas dem som gått före och kämpat för vår sak, fast under betydligt svårare förhållanden än som nu råda. Och när vi minnas dem även få en ofta välbehörlig sporre att lägga ner mera arbete och mera tro på det ideal för vilket vi strida.

En sådan banbrytare för kvinnorörelsen, som för över hundra år sedan stred och led för ideal, vilka ännu inte tillfullo äro förverkligade, är Mary Wollstonecraft Godwin. Hennes liv är en tragisk historia om de svårigheter en varmblodig, impulsiv kvinna med ädla och djärva idéer hade att kämpa mot mitt i det mest konservativa och moralistiska samhälle som tänkas kan, England under 1700-talet.

Mary Wollstonecraft föddes 1759 och var av irländsk härstamning. En olycklig barndom, mitt emellan en supig och rå fader och en teoretiserande, moraliserande moder samt en stor syskonskara satte utplånliga spår i hennes själ och man kan dit härleda den brist på inre harmoni hon hela livet måste dragas

med och som gjorde hennes liv olyckligare än det annars behövt bli.

Hon var en ganska vacker flicka och blev med tiden, då hon uppnått trettioåtta fulla blomning, en skönhet à la Tizian, med bländande hy och rödaktigt hår av en varm och dämpad färgton. Hon hade härliga bruna ögon och ett älskligt något melankoliskt ansiktsuttryck. Hennes olyckliga barndom gjorde att hon vanligtvis var bitter och sluten, men hon kunde dock i sällskap där hon trivdes vara både glad och t. o. m. blixtrande kvick. Därtill var hon begåvad med ett klart och omfattande förstånd, vilket hon ytterligare utvecklade genom allvarliga studier. Detta fördunklades dock ofta, till hennes egen skada, av den brist på harmoni och omdöme hon visade.

Tack vare hennes faders supiga levnadssätt drev nöden Mary till att själv tjäna sitt bröd och även då gjorde hon erfarenheter, vilka icke voro ägnade att utveckla ett ljusare lynne. Hon blev sällskapsdam och — naturligtvis är man frestad att säga — råkade hon ut för den elakaste kvinna i England. 1780 dog modern och hon flyttade då till en familj Blood, där hon fick tillfälle göra nya studier i olyckligt familjeliv.

Det tredje äktenskapet hon kom att se på nära håll, hennes syster Elisabets, stadgade hos henne den uppfattningen, hon sedan kom att kämpa för, att äktenskapet utan kärlek är en förbannelse, en förbannelse som framförallt går ut över kvinnan.

Hon fortfor att kämpa för sitt uppehälle och förföljdes av oturen. Ett skolföretag misslyckades; som guvernant var hon alltför självständig och hade alltför nya idéer. Tiden var inte mogen att låta engelska barn uppfostras efter Rousseaus recept i *Emile*! En vacker dag stod hon i bokstavig bemärkelse på gatan med tomma händer och det är vändpunkten i hennes liv. Hon blir skriftställare och får en del översättnings- och kompilationsarbeten för en förläggare. Det var naturligtvis på den tiden en oerhörd djärvhet av en kvinna att försörja sig med litterärt arbete och "blåstrumpa" var väl den lindrigaste benämningen en sådan erhöi.

Hennes första arbete av betydelse är *De mänskliga rättigheterna*, 1790, ett svar på Burkes Tankar om den franska revolutionen. Hon tar här med värme revolutionen i försvar och invecklar sig i en hetsig polemik, enligt tidens

sed full med otidigheter, med Burke, som ger henne det mindre smickrande epitetet "fiskmånglerska". Dessa ha visst alltid haft rykte om sig att vara grova i mun!

Hon kommer nu under fund med sin kallelse och 1792 utger hon *Försvar för kvinnans rättigheter*, enligt brev genomtänkt och skrivet på sex veckor. Man kan förstå det uppseende boken då väckte. Hon förutser där hela den utveckling fram till jämlikheten mellan könen, som vi just nu bevittna. Hon förfäktar en förnuftigare uppfostran för flickor, mera ägnad att sätta dem i stånd att verkligen bli likställda med männen, men hon har dock ej vågat, eller velat, uttrycka sina redan då stadgade åsikter om äktenskapet. Det stora med detta arbete, vars litterära värde är ringa, är dock den bergfasta tron, den storartade framtidsvisionen. Boken översattes också genast till franska och tyska och dess författarinna blev känd och berömd, häcklad och kritiserad av de flesta men dock i tysthet älskad och beundrad av många förtryckta kvinnor.

I december 1792 reser hon till Paris för att komma ifrån en spirande förälskelse till en gift man och hon har i några brev givit intressanta skildringar av revolutionens och skräckväldets Paris. Hon ingick där en olycklig kärleksförbindelse, fullt fri, med en hänsynslös man, en amerikan, kapten Imlay. Lyckan varade inte länge, i ensamhet gav hon i maj 1794 livet åt en dotter, Fanny, men definitivt bröt hon ej med Imlay förrän 1796. 1795 gjorde hon för hans räkning en affärsresa till Norge och Sverge och breven till honom äro utgivna och översatta till svenska 1798, *Bref, skrifna under ett kort vistande i Sverige, Norge och Danmark*. Hon har där många träffande iakttagelser om både land och folk och boken är till stora delar läsvärd än i dag.

1795 utkom hennes litterärt sett bästa arbete *Den franska revolutionen* och hon ingår nu ett nytt kärleksförhållande, denna gång med skriftställaren William Godwin, en den moderna anarkismens föregångare. De levde i ett fritt äktenskap där var och en skulle vara herre över sig själv, med var sin bostad och blott gemensamt hushåll. För "världens" skull ingingo de dock en kompromiss och läto lagligt viga sig i mars 1797. Detta äktenskap hade nog haft alla utsikter att bli lyckligt för bägge parterna.

men de voro dock alltför olika. Godwin var en kall och pedantisk natur, som alltid handlar efter givna principer. Mary däremot var mer impulsiv och lät sig ryckas med av sina sinnesrörelser.

Deras samliv blev dock ej långvarigt. I det hon gav livet åt en dotter, Mary, som sedan blev den berömde skalden Shelley's maka, dog Mary Wollstonecraft den 10 september 1797, alltså blott 38 år gammal. Hennes död var ett hårt slag för Godwin, som fastän han inte visade sina känslor, dock tydligt älskat henne högt. Han samlade sedan och utgav hennes memoarer och efterlämnade skrifter.

Under lyckligare förhållanden hade kanske Mary Wollstonecraft blivit en mera helgjuten människa, en mera harmonisk personlighet. Både hennes rika intelligens och hennes varma hjärta skulle berättigat henne till ett lyckligare liv. Men vem vet om hon då kommit att så hängivet strida för sina olyckliga, förtryckta medsystrar?

F. A—e.

Tidens kalender

för 1925 har utkommit med sin fjärde årgång, till omfång och pris lika med föregående års, 270 sid. text och illustrationer, pris kr. 2:50.

Att recensera densamma för *Morgonbris'* läsekrets torde vara onödigt, då vi taga för givet att kalendern numera blivit en uppskattad nödvändighetsvara vid varje årskifte för familjen gemensamt, liksom för den enskilde.

Här bör man med fog ej kunna klaga på mindervärdig valuta för priset.

Det är endast lovord att ge och upplagan kommer troligen från förra årets stora spridning att nu ökas med nya tusental.

Kalendern är ett slags "Nordisk familjebok" i miniatyr. Den bör finna vägen till varje hem.

V.

Ingen klubbmedlem får vara överksam vare sig det gäller agitationen för klubben eller Morgonbris.

Till strid. Förstenade anleten.

I mörker, nöd och elände
ej evigt vi skola stå.
På kvalen skall bli en ände
om enigt vi alla gå
i strid för rätt och för frihet.

Vi mäkta ju föga ensamt
mot härskaren kapital,
och därför vi gå gemensamt
i hundra- och tusental
i strid för rätt och för frihet.

Den sammanslutning vi bilda
har just till sitt syftemål
att kämpar, som äro skilda
må samlas kring röd symbol
i strid för rätt och för frihet.

Se därför, kamrat, vi kräva
att också du klart förstår,
att allt, som vi eftersträva
vår trampade klass blott när
i strid för rätt och för frihet.

Som snyltgäst vill du ej njuta
av stridens resultat
och därför skall du dig sluta
till oss som en god kamrat
i strid för rätt och för frihet.

Svart ruvar nu horisonten
och tiden är fylld av sorg,
men närmare rycker fronten
mot kapitalismens borg
i strid för rätt och för frihet.

Vi veta, att sist vi vinna
i trotsig och tapper strid
att en gång vår klass skall hinna
den anade lyckans tid
i strid för rätt och för frihet.

St. Stefanus.

Förstenade anleten eller rättare i stenväggen uthuggna anleten. Denna syn träder alltid för mig, då jag vid vandring längs fängelsets korridorer råkar se fängvaktaren öppna en cellfänges dörr på glänt. Jag ser märkvärdiga, stelnade människoansikten.

Jag har studerat dessa till mångårigt fängelse dömda ansikten, men jag har icke lyckats särskilja deras detaljer, däremot har helhetsintrycket ständigt varit detsamma: förstenade.

Där finnas ansikten omgivna av hår, mörkt, rödligt eller ljusst, men alltid av samma stelnade utseende. Ansiktsuttrycket stumt, slutet och döljande en inre bortkommenhet, delvis skräckfullt. Ögonen ha ett främmande, stelt uttryck och kring munnen och ögonen finnes djupa rynkor. På pannan vilar en skugga av trötthet.

Stirrande, nästan som fruktande att visa ett uttryck, synes de varje dag genom den ena eller andra celldörren, då fängvaktaren räcker en brödkant och fisk, mjölvälling eller kötsoppa.

Och då jag sedan är i min ensliga cell, framträder ur den skrovliga gråa väggen de förstenade dragen av dessa mångåriga fångar, alldeles som för att skänka mig tillfälle till ett närmare studium av dem.

Småningom särskiljer jag dem från varandra och börjar studera deras individualitet. Det är samma reflexion över det egna ödet och glömskan för allt annat. Där finnes ansikten förgrämda av gråt, utpinade, förbittrade, trotsiga, förbannade, slöa eller tvärt om skyggt förskrämda. På envars läppar vilar någon tanke, något som de grubblat på i årtal, men som endast tyckes ha blivit mera invecklat, ju längre det grott hos dem.

Nu förstår jag de forna österländska konstnärernas avsikt, då de i pagodernas och minareternas väggar huggit ut anleten, det ena underligare än det andra, från slöa och grinande ända till vansinnigt skratande. Det har varit en framställning av människolivets olycka. Som

fastnaglad vid muren, oslippligt förenad med den, är den, på vars panna står skrivet: "dömd".

Du politiska fånge, som äger en djupare kännedom om idéernas martyrium, har du besinnat vad domen betyder för en kriminalfånge? Där finnes mycket mera än vad utståendet av tukthusstraffet innebär. Livets ruiner, dess orsaker, dess inre och yttre följder. En tung skugga följer den vilsegångna ännu länge efteråt, genom livet. Den politiska fången däremot äger sin egen klass' deltagande, medkänsla. Fångenskapen utgör endast en episod i hans liv. —

Då jag ligger och tänker dessa tankar, stirrar cellväggens sprickor jämt mot mig och formar sig i min fantasi till motsvarande bilder. Det är tiotal främmande människoanleten. I dem avspeglas fattigdom, nöd, slaveri, svårigheter och kriser, som för dessa människor utgjort den kanal i vilka de fallit. Någon räddningsbåt fanns icke och den olyckliga drunknade, klagande med darrande läppar sin hopplöshet.

Men i världen försiggår en omvärdering av alla gamla värden. I stället för läran om ödet har trätt en annan: lagen om orsak och verkan. Och i stället för den hopplösa undergången har vuxit fram tron på de förenade människornas styrka. Människokraften har satt sig i rörelse för att avlägsna det murbruk, som binder det hårda ödets barn vid eländets stenröse. "Ett lyckligt liv åt envar, som har mänskligt anlete" är den nya bekännelsen.

Men ännu finnes mycket förtorkat, förstenat i människornas hjärnor. Icke blott i fängelserna utan även i det levande livet. Man påträffar människor, som gå och stirra på lidandena och år från år bara fråga sig: blir det någon lindring i den fattigas, olyckligas liv? Vad skall lyfta henne upp ur klyftan?

Då svarar socialismens sanning: Det finnes en räddning. Murbruket, som nu binder de lidande vid det stenhårda förkvävandet, smulas sönder. Det kommer en tid, då av dessa ruiner skall resas ljusa boningar för lyckliga människor.

De pinade, förstenade fängelseanletena äro då ett dystert minne blott.

Hilja Liinamaa-Pärssinen.

Försäkra Ert liv i Folket

Studiespalten.

(Utgives av Kooperativa förbundets korrespondensinstitut.)

Talspråk och skriftspråk.

Alla kunna vi *tala* vårt modersmål, åtminstone så pass väl, att vi reda oss i det vardagliga umgänget, men när det gäller att uttrycka sig i *skrift*, känna vi oss ofta ganska osäkra. *Varför skall det nu vara så mycket svårare att skriva än att tala?*

Ett svar är härvid genast till hands: när man talar, slipper man ju tänka på den krångliga stavningen, på kommatering och andra kitsliga teckenregler. — Detta svar är visserligen sanningsenligt, men likväl ger det inte på långt när hela förklaringen till skriftspråkets svårigheter. Ty även när man lärt sig behärska stavningens och interpunktionens konst, kvarstå dock många hinder, stundom långt svårare att överkomma, innan man nått fram till önskvärd säkerhet i språkets skriftliga behandling. Hur ofta har man inte långa stunder "suttit och svetats" med pennan i handen och ingenting livligare åstundat än att *muntligen* kunna få framföra, vad man nu nödgas meddela i skrift. Även om man klart vetat, vad man velat skriva om, har det ofta vållat åtskilligt huvudbry, dels att *finna de rätta orden och uttrycken*, dels att sätta dem i deras *rätta form och ordningsföljd*.

Det råder sålunda en avsevärd skillnad mellan det vardagliga talspråkets och det vårdade skriftspråkets krav. För att klarare inse detta förhållande skola vi nu företaga en jämförande *undersökning*.

Låt oss tänka oss, att en person, vi kunna kalla honom lantbrukaren A. Eriksson i Åsby, råkat bli överfallen på landsvägen av en ondsint tjur. En 15-års pojke, som "lyckats" få åskåda händelsen, berättar den för sina kamrater på ungefär följande sätt:

"Å ni ska se, jag såg nånting skarpt alldeles för en stund sen. Ni

vet den där tjurn, som dom säger om, att han ska va' lömsk på folk' . . . å han satte sta' efter gubben Eriksson, må ni tro — Åsbybonn, ni vet — å han fick sej en, förstår ni, så han stalp å dök med huve' före rakt ner i hässjestängerna, för de' var där borta vid gubbens gård, alldeles vid det där lagårdsrucklet, ni vet, där dom har lagt opp dom där gamla hässjestängerna. Å gubben, han kravla' sej väl opp han till sist å plocka' rätt på grejorna, för han hadde just varit sta' å laga bron ner' vid bäcken, å sen rök grejorna åt alla håll, när tjurn slängde till 'en. Men nog fick han säj en smäll, så han dåna' av först en stund; för ser ni, det var ett par grabbar, å dom hadde visst tagit å retat tjurn, å så hadde han blitt ilsken å slitit lös sej, men grabbarna smet ju iväg förstås, men gubben han hånka' fast för en han . . ."

Ett sådant sätt att berätta saken duger gott såväl för pojken, som återger händelsen muntligt, som för hans förtrogna åhörare. Den förra skildrar tilldragelsen utan att på något sätt behöva anstränga sig att på förhand tänka efter, hur han klarast och redigast skall berätta den. Märker han, att någon detalj överhoppats, så lägger han helt enkelt till den efteråt, för att framställningen skall bli *tydlig och klar*; och medelst diverse utropsord ("å, ni ska se" — "må ni tro" o. s. v.) samt genom åtbörder, skiftande minspel och livfulla tonfall lyckas han även göra berättelsen *åskådlig och levande* — något som oftast ställer sig långt svårare, då det gäller att meddela en skriftlig framställning. — På detta enkla sätt lyckas han, helt ovetande, nå det mål, som allt språk innerst åsyftar; ty

det språkbruk är bäst, som bäst meddelar det som skall meddelas — d. v. s. den språkform, som *med nödig tydlighet förenar största möjliga enkelhet*.

Detta krav gäller det talade språket och jämväl *skriftspråket*.

Men likväl behöver man endast flyktigt genomläsa återgivandet av pojkens muntliga berättelse här ovan

för att genast inse, att en dylik språkform ingalunda lämpar sig i skrift och allra minst i tryck. Den som är hänvisad till att *läsa* ett meddelande har ju därvid ingen som helst hjälp av tonfall, åtbörder eller ansiktsuttryck, emedan berättaren själv håller sig helt osynlig. Därför gäller det för den som *skriver* att väjja och forma ett sådant språk, att *sammanhanget* genast kan uppfattas och *orden själva* ge tillräcklig klarhet och åskådlighet.

Antag att skrivelsen skall sändas till en person, som är bošatt i en annan landsända, eller måhända ofentliggöras i en tidning, som spritts ut över skilda bygder. Vi inse härvid omedelbart, hur nödvändigt det är, att vi välja sådana uttryck och ordformer, som tillhöra *riksspråket* — d. v. s. *det språk, som talas av flertalet bildade människor i landet* — och att vi alltså undvika de uttryckssätt, som äro mer eller mindre utmärkande endast för vår trakt (s. k. *provinsialismer*), för vårt särskilda yrke ("fackuttryck") eller för vissa, oftast ungdomliga, förtrogna kretsar ("*slangord*" o. d.) — Exempel på dylika uttryckssätt ha vi i ovan återgivna berättelse bl. a. i orden "nånting skarpt", "va' lömsk på folk", "satte sta' efter", "stalp", "grejorna", "dåna' av", "grabbarna smet iväg", "gubben han hånka' fast".

Samma krav på allmängiltig tydlighet och "tukt" i de enskilda uttryckssätten liksom på enkelhet och reda i hela sammanhanget gäller strängt taget all skrift. Vilja vi anse oss själva som språkligt bildade, måste vi därför i nöjaktig mån kunna motsvara dessa krav i framför allt den skriftliga behandlingen av vårt modersmål.

Genomläs ännu en gång pojkens muntliga berättelse här ovan och jämför sedan noga denna framställning med den nedan följande, som återger samma händelse i form av en *tidningsnotis*.

"En egendomlig olyckshändelse, som lätt kunnat få allvarligare följder, inträffade i tisdags i X socken, då lantbrukaren A. Eriksson i Åsby helt oförmodat blev överfallen och svårt stångad av en tjur.

Hr Eriksson var just på hemväg efter att vid den intill gården flytande bäcken ha sysslat med att laga en söndrig bro. Intet ont anande bar han sina verktyg i handen och hade just nått fram till gården, då tjuren, som betat i närheten, plötsligt rusa-

K. F:s MARGARIN

— I ALLA KONSUMTIONSFÖRENINGAR —

de fram och förföljde mannen samt med en våldsam stöt av sina kraftiga horn kastade honom ned från vägen. Till all lycka föll hr Eriksson över ett upplag av hässjevirke, som något mildrade fallet, varför han inom kort återhämtade sig tillräckligt att kunna fortsätta vandringen, sedan han tillvaratagit de kringkastade verktygen. — Man påstår, att några okunniga pojkar tidigare på dagen varit framme och retat tjuren, som i övrigt lär vara känd för sin ondsinhet.

Enligt vad vi senare inhämtat, har hr Eriksson ej förorsakats någon allvarligare skada av den obehagliga händelsen."

I nästkommande "studieartikel" skola vi göra en jämförelse mellan dessa båda framställningssätt, varför våra läsare torde bevara denna första artikel och kanske själva börja den undersökande jämförelsen.

(Eftertryck förbjudes.)

"Hemhjälp."

Med medel, som för ändamålet ställts till förfogande genom Svenska Fattigvårdsförbundets barnavårdsutskott, har hos barnavårdsbyråerna i Stockholm och Solna upprättats s. k. hemhjälp. Hemhjälpparinnornas uppgift är att utföra det husliga arbetet i hemmet, som husmodern på grund av barns börd eller med densamma förenad sjukdom är oförmögen att sköta, vare sig hon vistas i hemmet eller på barnbördshus.

I regel skall viss dagavgift (f. n. kr. 2:50) erläggas till barnavårdsbyrån. Avgiften kan dock vid behov sänkas eller t. o. m. efterskänkas.

Den som önskar hemhjälp eller upplysningar härom, torde vända sig till barnavårdsbyråerna: i Stockholm, Trievaldsgränd 3, och i Solna, Furugatan 5 A, Hagalund. Inom Solna kan man även hänvända sig till någon av de där boende barnmorskorna.

Sprid Morgonbris!

Atelier Thüring

Hornsgatan 26
STOCKHOLM
Telef. Söder 318 80

rekommenderas vid behov av
fotografiskt arbete.

Den 9 oktober fyllde städerskan i Stockholms stadshus Karolina Johansson 70 år. Dagen till ära uppvaktades fru Johansson tidigt på morgonen av kamraterna i stadshuset, vilka därvid överlämnade ett penningbelopp i guld samt blommor. Under dagens lopp fick jubilarer vidare mottaga blommor, telegram och presenter, bl. a. en mindre penninggåva av tjänstemän å den avdelning i stadshuset där fru Johansson utför sitt dagliga städningsarbete.

På aftonen voro kamrater samt vänner och bekanta inbjudna till en enkel supé i fru Johanssons hem, varvid ett 30-tal infunnit sig. Flera tal höllos under aftonen åtföljda av kraftiga hurrarop för den pigga och glada 70-åringen.

Från Solna soc.-dem. kvinnoklubb.

Solna soc.-dem. kvinnoklubb firade sitt 5-årsjubileum i april detta år.

För att högtidligt hålla detta hade av styrelsen anordnats en anslående fest i Hagalunds Folkets hus. En hel del kända och uppskattade förmågor medverkade, bl. a. fru Therèse Hultberg och fröken Anna Lindhagen samt hade vi nöjet få mottaga besök av såväl kvinnoförbundets som kvindistriktets ordf. och höll därvid kvinnoförbundets ordf. fru Signe Vessman ett varmhjärtat och av alla uppskattat anförande om kvinnornas insats i arbetarrörelsen. Solna arbetarekommuns ordf., hr Enberg, framförde ett tack för gemensamt och gott samarbete mellan arbetarekommunen och kvinnoklubben.

Av redogörelsen för arbetet under dessa 5 år framgår att klubben är från år gått stadigt framåt och räknas den för närvarande till en av de största klubbarna i landet.

Sammanträden hållas var 14:de dag, en gång i Huvudsta och en gång i Hagalund.

Utom det politiska arbetet, har klubben en cirkel, där medlemmarna mot en liten avgift erhålla kunskap i olika ämnen, vilka beröra politiska och samhällsfrågor, ävenså föreningskunskap m. m. Denna cirkel har fortgått i tre år.

Vid sidan av detta finnes även en ungdomsavdelning i Hagalund, vilken har till uppgift att samla barn och ungdom till nyttiga och nöjsamma arbeten en gång i veckan; denna ungdomsavd. har arbetat i 4 år samt har klubben en avd. av sago-stunds barn i Huvudsta, vilka sammanträffa var söndags förmiddag.

Detta är det väsentliga av kvinnoklubbens arbete, att det sedan förekommer en hel del annat för att hålla organisationen uppe, är ju helt naturligt.

Till ett av våra mest intressanta arbeten bör väl också räknas valarbetet. Det som nu i höst och förresten ända sedan i våras tagit våra största krafter i anspråk har också varit arbetet för valen.

Här i Solna kvinnoklubb ha vi försökt att med alla till buds stående medel göra vad vi kunnat för att få fart i valarbetet.

Det är ju en av en kvinnoklubbens största uppgifter att vid valtillfällen försöka bearbeta alla och en var att vakna upp och delta i valen, och särskilt bland kvinnorna framhålla nödvändigheten av att rösta för att tillvarata sina intressen samt hur nyttigt det är att tillhöra en kvinnoklubb.

Med tanke på detta, och med en innerlig önskan att kunna bidra, om än aldrig så litet, till ett lyckligt valresultat för arbetarepartiet, ha medlemmarna i Solna kvinnoklubb genom ett intensivt arbete försökt visa sin goda vilja. Allt sedan i våras har det agiterats här ute.

Det första agitationsmötet hölls i Huvudsta i början av maj, med föredrag av en av klubbens medlemmar, fru Anna Lil-

ÄVEN KVINNLIGA ELEVER

mottagas vid

BRUNNSVIKS FOLKHÖGSKOLA

Vinterkursen 13 okt.—30 april.

Statsstipendier och räntefria studielån
åt obemedlade elever.

**Obemedlade kvinnliga elever
kunna erhålla befrielse från
kursavgift.**

Prospekt sändes kostnadsfritt efter rekvisition till föreståndaren för Brunnsviks folkhögskola, SÖRVIK.

Det ligger i Edert eget intresse att göra Edra
inköp i Konsumtionsföreningen Stockholm

Morgonbris.

Tidning för den socialdemokratiska kvinnorörelsen.

Utgives av styrelsen för Sverges Socialdemokratiska Kvinnoförbund.

Redaktör: Signe Wessman. A. T. Norr 244 36. Upplandsgatan 85, Stockholm.

Expedition: Anna Svensson, Grindsgatan 10, III, Stockholm Sö. St.-Tel. Söder 78 98.

Prenumerationspris: Helt år kr. 3:—, halvt år kr. 1:50; lösnnummer 25 öre.

Annonspris: Sista sidan 25 öre, textsidan 40 öre pr mm.

Sverges Soc.-dem. Kvinnoförbund: Ordf. och korresp. sekreterare: Fru Signe Wessman, Upplandsgatan 85, Stockholm. A. T. Norr 244 36.

jeberg, över ämnet "Arbetarekvinnans ställning gentemot kvinnoklubbar och det politiska livet". Efter mötet bjöds på musik, uppläsning, kaffe m. m.

Det andra agitationsmötet var i Hagalunds Folkets hus i slutet av maj, då samma klubbmedlem talade över "Kommunism och Socialdemokrati". Lokalen var så gott som fylld till sista plats av intresserade kvinnor. Även denna gång bjöds på musik, kaffe, uppvisning av ungdomsklubbens folkdanslag m. m. och gingo flera nya medlemmar in i klubben.

Under sommaren har av Solna arbetarekommun hållits tvenne valmöten i Folkparken, och bedrev då kvinnoklubbens medlemmar en omfattande agitation för att tillslutningen skulle bli så stor som som möjligt.

Ett av våra mest ansträngande arbeten var att försöka bilda en soc.-dem. kvinnoklubb i Råsunda. För att få detta till stånd hyrdes lokal, och utsändes 400 upprop till kvinnorna i Råsunda. Dessa upprop fick en av klubbens medlemmar, fru Gelinder, sig i uppdrag att dela ut och samtidigt agitera för tillslutning, ett arbete som är värt allt erkännande.

Mötet hölls i Råsunda den 11 sept. Vid mötet talade klubbens ordf., fru Ekberg, över ämnet "Vad hava vi att vinna om socialdemokraterna komma till makten, och vad hava vi att förlora om så ej sker". Föredraget åhördes med spänd uppmärksamhet och avtackades talarinnan med livliga applåder. Tyvärr visade sig resultatet av vårt arbete ej det vi hoppats — någon klubb bildades ej — men vi trösta oss med att det blir bättre lycka nästa gång.

Klubben har även planer på att försöka i Järva med samma slags agitation. Husagitationen har bedrivits gemensamt med arbetarekommunen på platsen, på så sätt att en manlig och en kvinnlig fått ett gemensamt distrikt, där de gjort besök, och då personligen försökt att träffa väljarna och utdelat vallitteratur.

Morgonbris valnummer har försålts i 550 ex.

Som en sista insats i valrörelsen utrusta-

BANKAKTIEBOLAGET NORDEN.

Alla slag av bankaffärer. — Högsta inlåningsränta.

des av kvinnoklubbens ungdomsavd. i Hagalund en valbil från vilken ungdomen i sina nationaldräkter försälde blommor och tidningar. Trots hällande regn visade såväl fruarna som ungdomen, vilka deltog i bilfärden, ett strålande gott humör och utropade våra ungdomar var vi foro fram: "Rösta med det socialdemokratiska arbetarepartiet". Bilen körde från kl. 8 på morgonen till kl. 8 på kvällen, och vid mörkrets inbrott tändes facklor som visade var vi foro fram. Många väljare fingo medfölja bilen till vallokalerna.

Vi ha försökt att på detta sätt hjälpa till i denna stora för arbetareklassen så viktiga kamp, och sända vi härmed från Solna soc.-dem. kvinnoklubb en hjärtlig hälsning till alla kamrater landet runt, som gemensamt med oss arbeta för att nå målet: "Frihet, jämlikhet, broderskap!"

Anna Liljeberg, ref.

Stockholms stads, Stockholms o. Uppsala läns soc.-dem. kvinnodistrikt. Adr.: Ordf. fröken Anna Svensson, Grindsgatan 10, Stockholm Sö. Kassör fru Sara Andersson, Igelboda, Salt-
sjö-Duvnäs.

Sthlms Allm. kvinnoklubb (soc.-dem.) håller ordinarie möte 1:a måndagen i varje månad kl. 7 30 e. m.
Obs.! Lokal i D-salen, Folkets Hus.

Styrelsen.

Stockholms Gamla Stadens Soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möte 2:dra torsdagen i månaden kl. 7.30 e. m., Stortorget 3, 2 tr.

Styrelsen.

Stockholms södra kvinnoklubb (soc.-dem.) håller ordinarie sammanträde 1:sta onsdagen i varje månad kl. 8 e. m. i lokalen 1 tr., Södra Folkets Hus.
Ordf. fru Beda Jansson, Blekingeg. 65, 3 tr., Stockholm.

Styrelsen.

Vasastadens soc.-dem. kvinnoklubb har ord. möte 2:dra måndagen i varje månad kl. 8 e. m. å lokalen Upplandsgatan 51, 1 tr. (Gustav Vasa-automaten). Uppbörd och inskrivning varje möte.

Styrelsen.

Kungsholms soc.-dem. kvinnoklubb håller ord. möte 1:sta tisdagen i varje månad kl. 8 e. m. S:t Eriksgatan 10 n. b.

Ordf. fru Jenny Larsson, Kungsholmsgatan 104, 1 tr. Tel. Norr 238 37.

Föreningen för Hembiträden i Stockholm håller möte 1:sta torsdagen i varje månad kl. 8.30 e. m. i Folkets Hus P-sal, 3:dje torsdagen i Folkets Hus C-sal.

Styrelsen.

Arvika soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möte 2:dra måndagen i månaden kl. 8 e. m. i Folkets Hus C-sal.

Styrelsen.

Djursholms Soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten 2:dra torsdagen i varje månad kl. 8,30 e. m. i Föreningshuset. Ordf. Fru Ellen Bomblér, Tel. 1314.

Billesholms soc.-dem. kvinnoklubb håller ord. möte i Folkets Hus i Södra Vram 2:dra tisdagen i varje månad kl. 7 e. m. Ordf. fru Anna Fors, Villorna, Billesholms gruva. Sekr. fru Gerda Lilje-roth, Billesholms gruva.

Styrelsen.

Enköpings soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten 4:de tisdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Folkets Hus.

Styrelsen.

Eskilstuna soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten 1:sta måndagen i varje månad kl. 7,30 e. m. i Folkets Hus lilla sal.

Styrelsen.

Göteborgs soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 1:sta tisdagen i månaden kl. 8 e. m. i Arb-föreningens H-sal; 3:dje tisdagen i månaden Bondegatan 14 kl. 8 e. m.

Styrelsen.

Hässelby soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 2:dra och 4:de onsdagen i månaden kl. 8 e. m. i Folkets Hus B-sal.

Styrelsen.

Höganäs soc.-dem. kvinnoklubb håller ord. möte 1:sta och 3:dje måndagen i månaden. Ordf. fru Jenny Larsson, Stormgatan, Höganäs.

Landskrona soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 2:dra onsd. och 4:de torsd. i varje månad kl. 7,30 e. m. i Folkets Hus. Ordf. och korresp. sek. fru Anna Svensson, Tranegatan 10, Landskrona.

Styrelsen.

Ludvika soc.-dem. kvinnoklubb håller sina möten 2:dra måndagen i varje månad kl. 7,30 e. m. i Folkets Hus B-sal.

Styrelsen.

Skivarps soc.-dem. kvinnoklubb håller ord. möte andra söndagen i varje månad kl. 1,30 e. m. i Folkets Hus, Skivarp. Nya medlemmar vinna inträde.

Styrelsen.

Spånga soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möte 1:sta o. 3:dje torsdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Folkets Hus.

Styrelsen.

Solna soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 2:dra tisdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Huvudsta Folkets Hus och 4:de måndagen i varje månad kl. 8 e. m. i Hagalunds Folkets Hus.

Styrelsen.

Storfors soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten sista söndagen i varje månad kl. 8 e. m. i Folkets Hus.

Styrelsen.

Sundbybergs soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 1:sta tisdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Folkets Hus.

Tumba soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten 1:sta onsdagen i månaden kl. 7,30 e. m. i Folkets Hus, Tumba.

Styrelsen.

Örgryte soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 4:de onsdagen i månaden kl. 7,30 e. m. i Godtemplarlokalen, Gårda.

Styrelsen.